

PSYKOLOGIAN KOE 28.9.2018 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Tutkintoaineen sensorikokous on hyväksynyt seuraavat hyvän vastauksen piirteet.

Psykologian kokeessa arvioinnin keskeisenä perusteena on vastauksen ankkuroiminen empiiriseen, tutkimuspohjaiseen tietoon ja keskeisiin psykologian teorioihin. Ihmisen kehitystä, tiedonkäsittelyä, psyykkistä hyvinvointia ja persoonallisuutta tutkitaan psykologiassa useasta toisistaan täydentävästä näkökulmasta, kuten biologisesta, kognitiivisesta tai sosiokulttuurisesta. Kokelaan tulisi osata luontevasti hyödyntää eri näkökulmista tuotettua tieteellistä tietoa psyykkisten ilmiöiden ja prosessien erittelyssä.

Psykologian kokeessa arvioidaan kokelaiden valmiutta ymmärtää psykologisen tiedon luonnetta ja tiedonmuodostusta, mukaan lukien tutkimusten luotettavuuden ja pätevyyden arviointia. Tehtävä voi edellyttää ajankohtaisten psykologian tutkimustulosten arviointia tai tutkimussuunnitelman laatimista.

Psykologian tehtäviin liittyy psykologisten ilmiöiden kuvailemista, arvioimista, pohtimista ja selittämistä sekä erilaisten näkökulmien vertailua. Useassa tehtävässä on myös ainerajat ylittäviä mahdollisuuksia. Osa tehtävistä sisältää joko kirjallista aineistoa tai videoaineistoa, joka tulee yhdistää tehtävänannon mukaisesti psykologiseen tietoon.

Digitaalisessa kokeessa tehtävät jakautuvat kolmeen osaan: I perustehtävät (esim. määrittely, kuvaile, selitä), II soveltavat tehtävät ja III kehittelytehtävät (esim. pohdi, vertaile, arvioi, suunnittele). Hyvän vastauksen kriteerit poikkeavat toisistaan osissa I, II ja III. Osan I tehtävissä kokelaalta edellytetään pääosin tiedollista osaamista, mutta osien II ja III tehtävät vaativat jo enemmän tiedonkäsittelyä. Psykologisen tiedon soveltamista vaaditaan sekä osassa II että III, mutta osassa III painotetaan erityisesti kehittelyä, jolloin vastaus voi sisältää oivaltavia tarkastelutapoja sekä tiedon ja selitystapojen arviointia.

Keskeisenä arvioinnin kohteena on se, kuinka syvällisesti kokelas ymmärtää psykologista tietoa, kuinka hän osaa soveltaa sitä ja missä määrin hän pystyy tarkastelemaan sitä kriittisesti. Pelkkä oppimateriaalin sisältöjen toistaminen ei mahdollista parhaisiin arvosanoihin pääsemistä. Osa tehtävistä edellyttää valmiutta analysoida ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä psykologisen tiedon varassa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti kypsyyden osoittamiseen ja psykologisen tiedon hallintaan. Kokelaan tulisi vastata kysymyksiin tehtävänannon mukaisesti. Esitetyt asiat ja väitteet tulisi perustella vastauksessa selkeästi. Arvioinnissa kiinnitetään lisäksi huomiota siihen, kuinka jäsentynyt ja johdonmukainen kokonaisuus vastaus on.

Oheessa on arviointitaulukko, josta ilmenevät 20 ja 30 pisteen vastauksen arviointikriteerit. Taulukon alaosaan on merkitty pistemäärät, joihin hyvän vastauksen piirteet on kirjoitettu.

Tiedollinen osaaminen 10 (15) p.																							
Vastauksessa esitetty psykologinen tieto ja käsitteistö																							
Vastaus ei sisällä lainkaan psykologista tietoa tai käsitteistöä.				Vastaus sisältää niukasti psykologista tietoa ja käsitteistöä. Psykologisen tiedon hallinta on vain välttävää.				Vastauksessa esitetään joitakin mielekkäitä psykologiseen tietoon perustuvia ajatuksia ja käsitteitä. Tiedon hallinta on tyydyttävää.				Vastaukseen sisältyy pääosin mielekästä psykologista tietoa ja käsitteistöä. Tiedon hallinta on hyvää, mutta osittain rajoitunutta.				Vastaukseen sisältyy monipuolista psykologista tietoa ja käsitteistöä. Tiedon hallinta on kiitettävää.				Vastaukseen sisältyy syvällistä ja monipuolista psykologista tietoa ja käsitteistöä. Tiedon hallinta on erinomaista.			
Tiedonkäsittely 10 (15) p.																							
Tehtävänannon noudattaminen, aineiston käyttö ja vastauksen rakentaminen																							
Vastaus ei ole tehtävänannon mukainen. Aineistoa ei hyödynnetä lainkaan tai sitä tulkitaan täysin virheellisesti. Vastaus on sekava ja jäsentymätön.				Vastaus on vain osittain tehtävänannon mukainen. Aineistoon sisältyvää informaatiota toistellaan tai sitä tulkitaan osittain väärin. Vastaus on luterileva ja katkelmallinen.				Vastauksessa on tehtävänannon kannalta puutteita. Aineiston hyödyntäminen on kaavamaisista ja mekaanista. Vastaus on paikoitellen jäsentynyt, mutta asiat jäävät irrallisiksi.				Vastaus on pääosin tehtävänannon mukainen, mutta osa tekstistä jää irralliseksi. Aineistoa on hyödynnetty melko hyvin. Vastaus on jäsentynyt.				Vastaus on pääosin tehtävänannon mukainen. Aineistoa on hyödynnetty hyvin. Vastaus muodostaa kiitettävän kokonaisuuden.				Vastaus on tehtävänannon mukainen. Aineistoa on hyödynnetty erinomaisesti. Vastaus muodostaa erinomaisesti jäsennellyn kokonaisuuden.			
Soveltaminen, kehittäminen ja arviointi																							
Psykologista tietoa ei sovelleta, kehitellä tai arvioida lainkaan. Asioita ei perustella tai perustelut eivät ole päteviä.				Psykologisen tiedon soveltamisesta, kehittelystä ja arvioinnista on vähäisiä merkkejä. Perusteluja on niukasti.				Psykologisen tiedon soveltamisesta, kehittelystä ja arvioinnista on selkeitä merkkejä. Väitteitä on perusteltu, mutta osa perusteluista on puutteellisia.				Psykologisen tiedon soveltaminen, kehittäminen ja arviointi on hyvää. Perusteluja on useissa kohdissa ja ne ovat paikkansa pitäviä.				Psykologista tietoa sovelletaan, kehitellään ja arvioidaan kiitettävästi. Perustelut ovat selkeitä ja vakuuttavia.				Psykologisen tiedon soveltaminen, arviointi ja erityisesti kehittäminen on erinomaista ja johdonmukaista. Perusteluja on kattavasti ja ne ovat erittäin vakuuttavia.			
				VÄLTTÄVÄ				TYYDYTTÄVÄ				HYVÄ				KIITETTÄVÄ				ERINOMAINEN			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20			
Hyvän vastauksen piirteet kirjoitetaan pistemäärille										9–11		ja		15–17									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20			
Hyvän vastauksen piirteet kirjoitetaan pistemäärille										13–16		ja		22–25									

Osa I

1. *Leikin muodot (20 p.)*

Kyseessä on kehityspsykologian perustehtävä, jossa hyviin pisteisiin voi päästä kuvailemalla kaksi leikin muotoa ja sitomalla ne lapsen kehityksen vaiheisiin. Varhaisen vuorovaikutuksen ja jaetun tarkkaavaisuuden tilat voi ymmärtää vanhemman ja lapsen välisenä leikkinä. Taape-roiässä lapsi tutkii tarkasti esineitä ja niiden ominaisuuksia. Hän kehittelee niiden avulla leikkiä, aluksi enemmän yksin ja vanhemman kanssa yhdessä. Myöhemmässä vaiheessa lapset leikkivät rinnakkain ja lopulta yhdessä toisten lasten kanssa. 2–3-vuotiaana leikit voivat olla jo juonellisia ja esineet saavat symbolisia merkityksiä. 4–5 vuoden iässä leikit ovat yhä enemmän yhteisleikkejä ja niissä voi olla yhä enemmän myös roolileikkiä. Vanhempien lasten leikissä saattaa jo olla monimutkaisia ja jaettuja sääntöjä. Hyvässä vastauksessa voidaan pohtia, ovatko leikin muodot sidottuja ikäkausiin vai heijastaako leikin kehitys myös ympäristön antamia virikkeitä ja tukea.

9–11 p. Vastauksessa kuvaillaan asianmukaisesti kaksi leikin muotoa suhteessa lapsen kehitykseen.

15–17 p. Vastauksessa kuvaillaan osuvasti kaksi leikin muotoa. Ne osataan sitoa vakuuttavasti esimerkiksi lapsen ajattelun ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kehitykseen. Kokelas osoittaa ymmärtävänsä, mitä valmiuksia valitut leikin muodot lapsessa kehittävät ja miten ne toisaalta ilmentävät ajattelun ja sosiaalisten suhteiden kehitystä.

2. *Muistista palauttamisen epäonnistuminen (20 p.)*

Kyseessä on ihmisen muistiin ja muistitoimintoihin liittyvä perustehtävä. Kokelaan edellyttään antavan kaksi esimerkkiä, joiden avulla muistista palauttamisen epäonnistumista selitetään. Kokelaat saavat itse valita tarkastelunäkökulmansa, ja siksi vastaukset voivat olla hyvin erilaisia. Vastauksen esimerkit saattavat liittyä vaikkapa pitkäkestoiseen muistiin tallentamisen tai sieltä palauttamisen vaikeuksiin. Muistista palauttamisen epäonnistuminen on mahdollista liittää myös muistisairauksiin tai hermostollisiin tekijöihin. Ansiokkaassa vastauksessa voidaan toisaalta käsitellä myös palautusta tukevia ilmiöitä, kuten vihjeitä tai hahmontunnistusta. Vaikka esimerkit voivat olla hyvinkin konkreettisia, hyvässä vastauksissa ne kytkeytyvät selvästi muistiin liittyviin psykologisiin käsitteisiin, teorioihin tai tutkimuksiin.

9–11 p. Vastauksessa annetaan kaksi jossain määrin osuvaa esimerkkiä muistista palauttamisen epäonnistumisesta. Mahdollisista puutteista huolimatta vastauksessa ilmiötä selitetään psykologisen tiedon varassa.

15–17 p. Vastauksessa annetaan kaksi osuvaa esimerkkiä siitä, miksi muistista palauttaminen voi epäonnistua. Muistia ja sen rakenteita sekä siihen liittyviä teorioita tarkastellaan asianmukaisesti ja riittäväällä laajuudella suhteessa valittuihin esimerkkeihin. Ansiokkaissa vastauksissa esimerkit kytetään psykologiseen tietoon. Myös muistin hermostollista perustaa voidaan käsitellä.

3. Mallioppimisen selittäminen (20 p.)

Mallioppimisessa uusia toimintatapoja opitaan tarkkailemalla ja jäljittelemällä kohteena olevaa toimintaa. Mallioppiminen on sosiaalista, ja se voi olla tietoista tai tahatonta. Kognitiivisella ja hermostollisella tasolla mallioppimisen taustalla vaikuttavat monet tekijät.

- Aistitoiminnot: Mallioppiminen edellyttää kykyä havainnoida mallia aistien avulla. Esimerkkinä kokelas voi mainita vaikkapa näkö tietoon liittyviä primaareita ja sekundaareja aivoalueita.
- Tarkkaavuus: Kokelas voi kuvata, miten tarkkaavuutta kyetään kohdentamaan, jakamaan ja ylläpitämään tarkoituksenmukaisesti, ja tarkastella näihin liittyviä aivoalueita (esim. päälakilohko).
- Aiemmat tiedot: Kokelas voi kuvailla skeeman käsitettä ja sitä, miten uusia asioita nivotaan vanhaan tietoon (assimilaatio, akkommodaatio). Hän voi myös hyödyntää asiantuntijuustutkimusta ja pohtia mallioppimisen merkitystä asiantuntijuuden kehityksessä.
- Oppiminen: Kokelas voi hyödyntää vastauksessaan erilaisia näkökulmia muistiin. Kyseeseen tulevat esimerkiksi kesto (lyhytkestoinen tai työmuisti, pitkäkestoinen muisti) ja prosessin vaihe (mieleen painaminen, mielessä pitäminen ja muistista palauttaminen) sekä näihin liittyvät aivoalueet.
- Motoriikka: Mallioppiminen liittyy keskeisesti toimintatapojen oppimiseen, joten kokelas voi rakentaa vastaustaan motoriikan, motorisen harjoittelun ja taitojen oppimisen varaan.
- Peilisolut: Kokelas voi hyödyntää tutkimustietoa peilisolusta ja kuvata, miten toisen tarkkailu aiheuttaa hermostollisella tasolla samantapaisia vasteita kuin itse toimiessa. Tästä on mahdollista johtaa päätelmiä mallioppimisen hermostollisesta taustasta.
- Tietoisuus: Kokelas voi käsitellä tietoisuuden teemoja pohtiessaan mallioppimista tietoisena tai tahattomana oppimisen muotona.
- Korkeammat kognitiiviset toiminnot: Mallioppiminen voi edellyttää kykyä irtautua omasta roolista ja asettua vaikkapa vanhemman rooliin leikissä.

9–11 p. Kokelas esittää pääosin mielekkään ja enimmäkseen tehtävänannon mukaisen selityksen mallioppimisesta kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian avulla. Kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että mallioppiminen liittyy toimintatapojen oppimiseen, ja hän liittää sen sekä kognitiiviseen että neuropsykologiaan.

15–17 p. Kokelas esittää monipuolisen psykologiseen tietoon ja käsitteistöön nojaavan selityksen mallioppimisesta kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian avulla ja rajaa vastauksensa näihin psykologian alueisiin. Vastaus on tehtävänannon mukainen, perusteltu ja kokonaisuudeltaan kiitettävä.

Osa II

4. Huumeriippuvuuden psykologinen analyysi (20 p.)

Kyseessä on soveltava tehtävä. Video tarjoaa useita eri näkökulmia riippuvuuteen. Videolla mainitaan mm. vertaisryhmät, oman sisäisen motivaation ja ympäristön palautteen merkitys riippuvuudesta eroon pääsemisessä, huumeiden käytön varhainen aloitusikä, itseen liittyvä epävarmuus, tunteiden säätelyminen huumeiden avulla, huumeiden käytön laajat sosiaaliset vaikutukset ja sen fyysiset seuraukset. Näitä asioita voidaan lähestyä useiden eri psykologisten käsitteiden, tutkimusten tai teorioiden kautta. Tehtävä ei edellytä aikaisempaa tietoa addiktioista. Tehtävässä on mahdollista soveltaa tietoa mielenterveyshäiriöiden synnystä ja merkityksestä yksilölle. Esiteltyjä näkökulmia voi lähestyä myös oppimis-, motivaatio- ja persoonallisuusteorioiden kautta. Myös kehityksellisiä polkuja esimerkiksi itsetunnon taustalla voidaan pohtia.

9–11 p. Vastaukseen on osattu poimia kolme psykologian kannalta mielekästä näkökulmaa riippuvuuteen, ja niitä tarkastellaan hyvin käyttäen apuna psykologista tietoa ja käsitteistöä. Kokelas hallitsee hyvin aiheeseen liittyvää psykologista tietoa, vaikka se olisi osittain rajoittunutta. Vastaus on pääosin tehtävänannon mukainen. Väitteet on enimmäkseen perusteltu.

15–17 p. Kaikkia kolmea näkökulmaa on analysoitu monipuolisen ja syvällisen psykologisen tiedon avulla. Psykologista tietoa sovelletaan kiitettävästi vastauksen perusteluissa ja näkökulmien pohdinnassa.

5. Kasvatusohjeiden arvioiminen (20 p.)

Esimerkeissä on nykykäsitysten mukaan virheellistä tietoa. Esimerkissä A kuvataan vastasyntyneen aistikokemuksia puutteellisesti, ikään kuin ne vastasyntyneellä olisivat vielä kehittymättömiä ja vauva reagoisi vain hyvin voimakkaisiin ärsykkeisiin. Nykykäsityksen mukaan vauva aistii jo kohdussa ja vastasyntyneellä on herkkä aistimaailma. Hajuaistimukset puuttuvat tekstistä kokonaan, vaikka nykyään tiedetään, että vauva oppii tunnistamaan esimerkiksi oman äitinsä maidon tuoksun hyvin pian syntymän jälkeen. Tekstissä myös rinnastetaan aistien kehitys motoriseen kehitykseen eli oletetaan, että vauva kuulisi ja näkisi vasta sitten, kun hän pystyy seuraamaan ärsykeitä. Tämä ei nykykäsityksen mukaan pidä paikkaansa.

Lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta koskevat ohjeet esimerkeissä B ja C ovat nykyisen psykologisen tietämyksen varassa suorastaan provosoivia. Tekstit asettavatkin kokelaan tilanteeseen, jossa hän joutuu vastaväittäjän asemaan. Kokelas ei voi kirjoittaa kritiikkiään perustelematta sitä. Ansiokkaissa vastauksissa psykologisista teorioista osataan poimia ajatuksia, joita sovelletaan annettujen tekstien kriittiseen arviointiin. Ei ole siis tarkoituksenmukaista selostaa teorioita kokonaisuudessaan liittämättä niitä annettuun aineistoon. Argumentaatiossa on tärkeää tuoda esille varhaisten vuorovaikutussuhteiden merkitys ja niiden rakentuminen. Tärkeitä näkökohtia ovat vauvan aktiivisuus vuorovaikuttajana heti syntymän jälkeen, vanhemman kyky vastata vauvan tarpeisiin, kiintymyssuhteen rakentuminen ja vauvan yksilölliset piirteet. Nykykäsityksen mukaan lapsi voi kokea turvattomuutta, jos hänet jätetään yksin

itkemään eikä aikuinen vastaa lapsen tarpeisiin. Lapsi altistuu esimerkiksi välttelevän kiintymyssuhteen kehittymiselle huomattaessaan, että hänen tarpeisiinsa ei vastata. Vuorovaikutuksen rajoittaminen voi nykykäsityksen mukaan olla vauvan heitteillejättöön rinnastettava teko.

Esimerkki C antaa käsityksen, että kaikki lapset ovat samanlaisia ja että säännöllinen rytmi muodostuu kaikille, jos vanhemmat ovat johdonmukaisia. Yksilöllinen temperamentti kuitenkin määrittää pitkälle vauvan reagointialttiutta, varhaista itsesääätelyä ja rauhoittuvuutta. Vastauksessa voidaan pohtia myös lapsen ja vanhemman temperamentin yhteensopivuutta. ”Kasvatus tottelevaisuuteen” voi muovata kiltin ja hiljaisen lapsen, joka ei uskalla tuoda tunteitaan esille. Nykyisissä ohjeissa kehoitetaan kasvattajia hyväksymään myös lapsen negatiiviset tunteet.

Esimerkit kuvaavat sotien jälkeistä aikakautta. Vauvoja pidettiin alkeellisina olentoina, eikä siten vuorovaikutuksenkaan merkitystä vauvalle ymmärretty. Päiväjärjestys antaa lapselle tunteen, että asiat tapahtuvat tutussa järjestyksessä, minkä ajateltiin lisäävän turvallisuudentunnetta.

9–11 p. Vastaus osoittaa hyvää psykologista tietämystä ja asianmukaisen käsitteistön hallintaa. Psykologisen tiedon hallinta on hyvää, mutta osittain rajoittunutta. Vastaus on pääosin tehtävänannon mukainen, ja kokelas viittaa annettuihin kolmeen tekstiotteeseen. Väitteet on enimmäkseen perusteltu.

15–17 p. Tekstinäytteitä on analysoitu monipuolisen ja syvällisen psykologisen tiedon avulla. Aineistoa on hyödynnetty hyvin. Käsitusten ja kasvatusohjeiden kritiikki perustuu psykologiseen tietoon, jota sovelletaan kiitettävästi.

6. Psykologisten neuvojen antaminen (20 p.)

Kyseessä on soveltava tehtävä, jossa voidaan hyödyntää monipuolisesti psykodynamiikkaan, persoonallisuuteen ja mielenterveyteen liittyvää psykologista tietoa. Vastauksen tulee tehtävänannon mukaisesti keskittyä psykologisten neuvojen antamiseen kuvitteelliselle henkilölle. Hyvässä vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että pakonomaiset ajatukset ovat tilapäisiä ja suhteellisen tavanomaisia psyykkisiä häiriöitä, joilla on usein yhteys psyyken sisäisiin tai sosiaalisiin konflikteihin. Aihetta on mahdollista tarkastella myös kognitiivisten prosessien näkökulmasta (tarkkaavaisuus, sisäiset mallit, emotionaalisesti latautuneet eli kuumat kognitiot, vahvistusillusio, ajatusten jumiutuminen).

Kaikilla nuorilla on varmasti henkilökohtaisia kokemuksia tällaisista kielteisistä ajattelukuvioidista ja niiden katkaisemisesta. He ovat myös saattaneet havainnoida muiden nuorten kampaailua pakonomaisien kielteisten ajatusten kanssa. Neuvojen antamiseksi on olennaista selvittää, kuinka vakavasta ja pitkäkestoisesta häiriöstä yksittäisen ihmisen tapauksessa on kysymys. Hyvässä vastauksessa tilapäiset pakonomaiset kielteiset ajatukset kuvataan suhteellisen lieviksi ja tilapäisiksi psyykkisiksi häiriöiksi, jotka eivät horjuta todellisuudentajua. Pakonomaiset ajatukset voivat syntyä jonkin haastavan tapahtuman tai elämäntilanteen (esimerkiksi riitaantuminen, parisuhteen katkeaminen, yhteisön edessä epäonnistuminen, kohtuuttomat sisäiset tai ulkopuoliset odotukset, arvokonfliktit) vaikutuksesta. Ansiokkaassa vastauksessa kokelas osoittaa kuitenkin ymmärtävänsä, että toistuva joutuminen pakkoajatusten kehään

saattaa liittyä johonkin syvempään psyykkiseen häiriöön, kuten ahdistuneisuushäiriöön, pakko-oireiseen häiriöön, paniikkihäiriöön tai persoonallisuushäiriöön. Vastauksessa voidaan pohtia minän puolustusmekanismien (defenssit) ja psyykkisten hallintakeinojen vaikutusta kyseisen häiriön käsittelyyn sekä sen alkuperän ja luonteen tiedostamiseen. Hyvässä vastauksessa neuvot suhteutetaan kyseisen häiriön arvioituun vakavuuteen.

9–11 p. Vastauksessa esitetään pääosin oikeaan osuvia neuvoja tilanteen ratkaisemiseksi. Aiheeseen liittyvän psykologisen tiedon hallinta on hyvää, mutta osittain rajoittunutta. Psykologista tietoa sovelletaan ja arvioidaan hyvin. Kokonaisuudessaan vastaus on jäsentynyt ja perustelut ovat paikkansa pitäviä.

15–17 p. Vastauksessa on monipuolista tietoa mielenterveyden ylläpitämisestä. Ohjeet ovat hyvin valittuja, ja ne perustuvat psykologisen tiedon kiitettävään hallintaan. Psykologisen tiedon soveltaminen ja arvioiminen on kiitettävää. Vastaus muodostaa kiitettävästi jäsentyneen kokonaisuuden, ja perustelut ovat vakuuttavia.

Osa III

7. Taitojen oppiminen videopelissä (30 p.)

Kyseessä on kehittytehtävä, joka mahdollistaa psykologisen tiedon monipuolisen ja kehittyvän soveltamisen. Digitaaliset pelit ovat useimmille nuorille tuttuja, vaikka heillä ei olisi kokemuksia Minecraftista. Tehtävän aihepiiri on siten lähellä lasten ja nuorten maailmaa. Tehtävään liittyvät aineistot antavat vastaajalle riittävästi tietoa Minecraftista, vaikka hän ei olisi itse pelannut sitä. Tehtävä koskee taitojen oppimista, joten kognitiivisen psykologian aihepiirien tulee korostua vastauksessa. Hyvään vastaukseen voidaan päästä myös tarkastelemalla sosiaalisia ja tunnetaitoja. Aiheen kannalta oleellisia kognitiivisia taitoja voivat olla esimerkiksi luovan ongelmanratkaisun ja avaruudellisen hahmottamisen taidot sekä peliympäristöön liittyvien sisäisten mallien rakentaminen. Kognitiiviset taidot voivat liittyä digitaaliseen osaamiseen ja kohteena olevan pelimaailman rakentamiseen, jossa on mahdollista hyödyntää sekä koulussa että sen ulkopuolella hankittuja tietoja. Sosiaaliset taidot voivat puolestaan liittyä oppilaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen, pelimaailman yhteiseen rakentamiseen ja toiminnan koordinoimiseen. Tunnetaidot taas saattavat liittyä epäonnistumisten käsittelyyn ja sinnikkyteen haasteita kohdattaessa. Metakognitiiviset taidot ovat yhteydessä itsesäätelyyn, toiminnan ohjaamiseen ja arviointiin sekä yhteisöllisten prosessien hallintaan.

Hyvässä vastauksessa pohditaan sitä, kuinka pelillisyyteen liittyvä välitön toiminnallinen ja sosiaalinen palaute vaikuttaa taitojen oppimiseen. Pelimaailman asteittainen rakentaminen tukee pitkäjännitteistä ponnistelua dynaamisesti muuttuvassa ympäristössä, joka muuttuu vähitellen monimutkaisemmaksi ja asettaa taitoja edelleen kasvattavia uusia haasteita. Oppiminen riippuu siitä, millainen rooli osanottajilla on pelimaailman suunnittelussa ja rakentamisessa; pelkkä pelaaminen vaikuttaa taitojen oppimiseen vähemmän kuin peliympäristön aktiivinen suunnittelu ja rakentaminen. Toisaalta pelaaminen saattaa olla satunnaista tai siihen voi liittyä taitojen oppimisen kannalta oleellista pitkäaikaista ponnistelua. Ansiokkaassa vastauksessa saatetaan pohtia sitä, kuinka Minecraftin pelaamista voitaisiin hyödyntää kouluopetuksessa esimerkiksi rakentamalla ympäristöoppia tukevaa mallia lähiympäristöstä ja sen

ilmiöistä. Kokelas voi myös tarkastella Minecraftiin liittyvää taitojen oppimista suhteessa muihin tuntemiinsa videopeleihin.

13–16 p. Vastauksessa tarkastellaan Minecraftin pelaamisen vaikutuksia lasten ja nuorten taitojen oppimiseen verrattain monipuolisen ja pääosin mielekkään psykologisen tiedon ja käsitteistön varassa. Aiheeseen liittyvän psykologisen tiedon hallinta on joistakin rajoituksista huolimatta hyvää. Vastaus on pääosin tehtävänannon mukainen. Psykologista tietoa sovelletaan, kehitellään ja arvioidaan hyvin. Väitteitä perustellaan useissa kohdissa, ja perustelut ovat asianmukaisia.

22–25 p. Vastaus sisältää monipuolista psykologista tietoa ja käsitteistöä, jotka liittyvät taitojen oppimiseen Minecraftia pelaamalla. Vastauksessa arvioidaan monipuolisesti ja syvällisesti, miten kyseinen digitaalinen peli vaikuttaa pelaajien taitojen kehitykseen. Psykologista tietoa sovelletaan, kehitellään ja arvioidaan kiitettävästi. Perustelut ovat selkeitä ja vakuuttavia, ja vastaus muodostaa kiitettävästi jäsentyneen kokonaisuuden.

8. Vaikutelman muodostukseen liittyvän tutkimuksen suunnittelu (30 p.)

Vastauksessa on esitettävä tutkimussuunnitelma, johon kuuluu ongelman muotoileminen, osanottajien ja osanottajaryhmien määrittely, menetelmien valitseminen, tulosanalyysin hahmottaminen ja tutkimuksen merkityksen pohtiminen. Tutkimuksessa voitaisiin esimerkiksi ryhmitellä osanottajia jonkin ominaisuuden perusteella ja arvioida, kuinka se vaikuttaa muiden ominaisuuksien luokitteluun. Ilmiö on yleinen ja helposti arkikokemuksen varassa lähestyttävä, joten se tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia tutkimusideoiden kehittelyyn. Hyvän vastauksen kriteerinä on toimivan, uskottavan ja toteuttamiskelpoisen tutkimussuunnitelman esittäminen. Hyvässä vastauksessa pohditaan monipuolisesti tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta sekä sen toteuttamiseen liittyviä eettisiä näkökohtia.

13–16 p. Vastauksessa esitetään tutkimussuunnitelma, jonka varassa olisi auttavasti mahdollista tutkia, miten ensivaikutelma vaikuttaa käsitykseen ihmisestä. Vastaus sisältää tutkimuksen kannalta pääosin mielekkästä psykologista tietoa ja käsitteistöä. Tutkimussuunnitelma on tehtävänannon mukainen, ja se on jäsennelty hyvin. Tarvittavaa psykologista tietoa on sovellettu, kehitelty ja arvioitu hyvin. Perusteluja on useissa kohdissa, ja ne ovat paikkansa pitäviä.

22–25 p. Ansiokas vastaus sisältää hyvin kehitellyn tutkimussuunnitelman, joka tarjoaisi mielekkään pohjan asian tutkimiselle. Tutkimuksen tekemiseen liittyviä käsitteitä sovelletaan kiitettävästi. Tutkimussuunnitelmassa muotoillaan mielekäs ongelma, valitaan tarkoituksenmukainen tutkimusasetelma ja operationalisoidaan tutkittua ilmiötä asianmukaisesti. Tutkimussuunnitelman perustelut ovat selkeitä ja vakuuttavia. Oman tutkimuksen rajoitukset ja mahdollisuudet ymmärretään. Vastaus muodostaa kiitettävän kokonaisuuden.

9. Nolouden kokemuksen psykologinen erittely (30 p.)

Kyseessä on soveltava ja omalle ajattelulle tilaa antava tehtävä. Kokelas liittyy nolouden kokemuksen ja sen puuttumisen tarkastelun mielekkäällä tavalla psykologiseen tietoon. Vastauksessa on mahdollista pohtia nolouden tunteiden syntymistä biologisten ja kognitiivisten

tekijöiden vuorovaikutuksessa sekä niiden kulttuurisidonnaisuutta. Ihmisen elämänkaaren aikana kognitiivisen ja psykososiaalisen kehityksen myötä nolouden tunteisiin yhteydessä olevat asiat muuttuvat. Nolouden tunne edellyttää mielen teorian kehittymistä, koska noloutta ei pysty kokemaan, jos ei eläydy siihen, miltä oma toiminta näyttää muiden silmissä. Vanhemmat voivat käyttää tätä myös kasvatukseen huomauttaessaan lapselle hänen käyttäytyneen nolosti. Useasti toistuessaan tämä saattaa vaikuttaa lapsen kehittyvään nolostumistaipumukseen. Joskus erityisesti nuoret voivat kokea jopa myötähäpeää läheistensä toiminnasta tai käyttäytymisestä julkisilla paikoilla. Vastauksessa on mahdollista pohtia, miten tämä liittyy itsenäistymiskehitykseen. Joillakin esiintyminen herättää turhiakin nolouden tunteita, mikä johtaa esiintymisjännitykseen. Usein nolouden tunne on hyvin subjektiivinen kokemus, mikä voi liittyä siihen, että on ylivirittynyt muiden reaktioille. Usein nolouden tunteet haihtuvat, kun niihin saa etäisyyttä ja niistä jutellaan toisten kanssa; toisaalta taipumus nolostua herkästi saattaa johtaa vetäytymiseen ja minimaaliseen riskinottoon sosiaalisissa tilanteissa. Nuorelle ja aikuiselle on kehittynyt erilaisia tapoja selvittää nolouden tunteesta. Vastauksessa on mahdollista pohtia hallinta- ja puolustuskeinoja yksilön tunteiden säätelyssä. Täydellinen nolouden tai häpeän tunteen puuttuminen voi olla yhteydessä neuropsykologisiin (esim. dementia) tai psyykkisiin (esim. psykopatia) häiriöihin. Käyttäytymisen säätelyn (toiminnanohjauksen) ongelmat saattavat usein johtaa noloihin tilanteisiin. Ansiokkaassa vastauksessa korostunut nolouden tai häpeän tunne tai näiden tunteiden puuttuminen nähdäänkin jo mielenterveyttä uhkaavana tekijänä, joka voi liittyä normaalista sosiaalisesta vuorovaikutuksesta poikkeavaan käytökseen, joko hyvin estyneeseen tai rajattomaan.

13–16 p. Kokelas tarkastelee nolouden kokemusta ja sen puuttumista mielekkään psykologisen tiedon varassa. Vastaus on jäsentynyt, ja psykologista tietoa sovelletaan hyvin. Vastaus voi painottua nolouden kokemukseen tai sen puuttumiseen.

22–25 p. Nolouden kokemusta ja sen puuttumista on tarkasteltu monipuolisesti ja syvällisesti. Psykologista tietoa sovelletaan kiitettävästi, ja perustelut ovat vakuuttavia. Vastaus on erinomaisesti jäsenneilty kokonaisuus.